

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně

Archiv obce Horní Kamenice

1870–1945 (1954)

Inventář

EL NAD č.: 207

AP č.: 389

Mgr. Jana Hrušková

Horšovský Týn 2012

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archivního fondu	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu	4
III. Archivní charakteristika archivního fondu	4
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	5
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a zpracování archivní pomůcky	6
Seznam použité literatury a pramenů	7

Příloha:

Seznam použitých zkratk	7

Inventární seznam:

I. Knihy	10
II. Spisový materiál	10
III. Účetní materiál	11

I. Vývoj původce archivního fondu

Obec Horní Kamenice se nachází 12 kilometrů severovýchodně od Horšovského Týna na březích Srbického potoka stejně jako Dolní Kamenice, která byla založena o kilometr severněji. U první písemné zmínky z počátku 12. století, která uvádí pouze název Kamenice, není jisté, zda se vztahuje k Dolní nebo Horní Kamenici, neboť teprve ke konci 14. století se k názvu Kamenice přidávají přívlastky Dolní (Inferior) a Horní (Superior).

Hornokamenický statek, k němuž v polovině 17. století patřily kromě Horní Kamenice i vsi Čermná a Hlohovčice, koupili roku 1677 Trauttmansdorffové, kteří jej přičlenili k horšovskotýnskému panství, pod jehož správou zůstala Horní Kamenice až do zrušení poddanských vztahů roku 1848. Počet hospodářů ve vsi vzrostl od poloviny 17. do poloviny 18. století z 9 na 15 a v roce 1839 uvádí Sommer v této vsi 26 domů se 192 českými obyvateli. Ke vsi patřil panský dvůr (jeho součástí se stala i budova někdejší tvrze), ovčín a myslivna. Ves příslušela k farnosti Staňkov Ves a tam také děti navštěvovaly školu. Roku 1884 si v Horní Kamenici zřídili vlastní školu, k níž byla přiškolená i sousední Dolní Kamenice.

Po ukončení činnosti vrchnostenských úřadů roku 1850 se nejnižším článkem územní samosprávy habsburské říše staly obce. První zákonnou úpravu obecní samosprávy přineslo tzv. Stadionovo prozatímní obecní zřízení z 17. března 1849 (č. 170/1849 ř. z.), které stanovilo rozsah působnosti nově konstituovaných obcí. Na jeho základě se také každé sídliště muselo stát buď obcí, nebo součástí obce, tzv. osadou. Horní Kamenice se stala obcí v soudním a politickém okresu Horšovský Týn v Plzeňském kraji. Název obce se od 2. poloviny 19. století vyskytuje v několika obměnách – kromě Horní Kamenice (popř. Horní Kamence) byl používán i název Horní a Dolní Kamenice nebo pouze Kamenice (Kamenizen, Kamenzen), a to pro zdůraznění toho, že obec spravovala až do roku 1919 nedalekou ves Dolní Kamenice.

Další podobu fungování obecní samosprávy určily obecní zřízení a volební řád z roku 1864 (č. 7/1864 z. z.) vydané na základě říšského obecního zákoníku z roku 1862 (č. 18/1862 ř. z., o základních pravidlech uspořádání záležitostí obecních).¹ Širším orgánem obecní samosprávy byl stanoven volený obecní výbor, z jehož středu se posléze volilo obecní představenstvo tvořené starostou a dvěma radními.

Po vzniku samostatné Československé republiky byla upravena i oblast obecní samosprávy, a to zákony č. 75/1919 Sb. ze dne 31. ledna 1919, o řádu volení v obcích, a č. 76/1919 Sb. ze dne 7. února 1919, novela obecního zřízení (později novelizovány zákonem č. 122/1933 Sb., o změnách řádu volení v obcích). Z voleb probíhajících na základě vázaných kandidátních listin a podle zásad poměrného zastoupení mělo vzejít obecní zastupitelstvo, které ze svého středu zvolilo obecní radu, tvořenou starostou a radními, a obecní komise. Působnost obcí se i nadále dělila na samostatnou, do níž patřily např. svobodné volby zástupců nebo hospodaření s obecním majetkem, a na přenesenou, do níž spadala všeobecná vnitřní správa, vojenské, berní či soudní záležitosti.

Roku 1919 bylo povoleno rozloučení Kamenice ve dvě samostatné obce Dolní Kamenici a Horní Kamenici,² proto se posunul termín konání obecních voleb, takže si Hornokameničtí zvolili dvanáctičlenné obecní zastupitelstvo až v roce 1920. V těchto i v následujících obecních volbách byla vždy patrná převaha sociální demokracie, jejíž kandidáti pravidelně získávali polovinu mandátů a o zbylé se dělili zástupci národních

¹ Nová verze obecního zřízení byla vypracována již roku 1859, ale s výjimkou ustanovení o domovském právu nevešla v platnost.

² Č. 58/1920 z. z., vyhláška presidenta zemské správy politické pro Čechy ze dne 6. srpna 1920, o rozloučení obcí v Čechách, které bylo povoleno v roce 1919. *Zákoník zemský pro Čechy : ročník 1920*, částka XVII. z 15. prosince 1920.

socialistů a republikánů (agrárníků). Z komisí v obci působily finanční, zdravotní, stavební, lesní, elektrizační a letopisecká a podle potřeby zastupitelstvo ustavovalo další – např. osevňovací komisi (zmiňovaná roku 1920) nebo komisi pro rozdělování státní stravovací akce (roku 1932).

Ještě roku 1920 obecní kronika uvádí, že obec nemá žádné jmění a jediný její příjem tvoří přírážky k daním. V rámci pozemkové reformy však obec roku 1926 získala pozemky, které poté propachtovávala, a roku 1931 koupila, rovněž v rámci pozemkové reformy, 58 hektarů lesa. S lesem převzala od velkostatku Horšovský Týn společně s několika dalšími obcemi i hájovnu a myslivnu s hajným a lesním. Kromě nich obec zaměstnávala ještě nočního hlídače a obecního sluhu. K obecnímu jmění byl později počítán i obecní domek čp. 43.

V roce 1921 žilo ve zdejší obci v 71 domech 423 obyvatel a v roce 1930 v 84 domech 443 obyvatel, z nichž se 436 hlásilo k národnosti československé a 7 k německé. Zdejší obyvatelé se živili zemědělstvím, jako dělníci v továrně na zrcadlové sklo v Holýšově, další v létě jako tesaři nebo zedníci na stavbách v okolí a v zimě jako dělníci na polesí výtuhském. Kromě toho byl v obci též kovář, krejčí, mlynář, několik obchodníků a dva hostince. V obci fungoval místní odbor Národní jednoty pošumavské (založen 1901, při něm knihovna), sbor dobrovolných hasičů (založen 1922), spořitelni a záložní spolek (založen 1908), podpůrný spolek dobytkařský a v roce 1933 vznikly krátce po sobě místní organizace dvou tělovýchovných jednot – Sokola a Dělnické tělovýchovné jednoty. V letech 1930–1932 se obec připojila k elektrické síti.

Na základě Mnichovské dohody se v říjnu 1938 státní hranice posunula do těsné blízkosti Horní Kamenice, která zůstala součástí území tzv. druhé republiky, později Protektorátu Čechy a Morava. Vzhledem k tomu, že převážná většina politického okresu Horšovský Týn byla přiřčena k Velkoněmecké říši, připadly zbývající obce tohoto okresu včetně Horní Kamenice k okresu Domažlice, kde zůstaly až do roku 1945.

Dne 17. května 1945 převzal správu obecních záležitostí předseda národního výboru, avšak po přechodnou dobu zůstaly v činnosti ještě i komise někdejšího obecního úřadu.

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

Archivní fond Archiv obce Horní Kamenice tvoří archiválie, které převzal Okresní archiv Stod roku 1953 a roku 1961 je po reorganizaci územní správy delimitoval do Okresního archivu Domažlice. Další dokumenty se převzaly z MNV Horní Kamenice dne 28. července 1964 pod přírůstkovým číslem 13/64.

Kde a jakým způsobem byly dokumenty u původce ukládány, se nepodařilo zjistit. Podle jediného dochovaného podacího protokolu obdržel každý došlý dokument číslo jednací a bylo zaznamenáno, kdy a od koho došel, číslo jednací odesílatele, obsah podání, lhůta na vyřízení a datum a způsob vyřízení. V některých případech se na aktovém materiálu dochoval otisk obdélného prezentačního razítka s nápisem „Obecní úřad v Horní Kamenici“ a kolonkami: došlo dne, čís. j. a příl.

O ztrátách či zničení ostatních dokumentů tohoto původce se ve spisu o fondu nedochovaly žádné záznamy.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Archivní fond Archiv obce Horní Kamenice vznikl z činnosti Obecního úřadu Horní Kamenice a zachycuje období let 1870–1945 (1954). Z hlediska dochování lze tento archivní fond označit za mezerovitý.

Devět úředních knih (inv. č. 1–5, 7, 9, 32, 33) přesahuje časový rozsah existence obecního úřadu, neboť v jejich vedení pokračoval MNV Horní Kamenice. Vzhledem k tomu,

že rozsáhlejší část agendy vedl obecní úřad, byly výše zmiňované knihy ponechány v tomto archivním fondu.

Naopak archivní fond Místní národní výbor Horní Kamenice obsahuje dvě úřední knihy (inv. č. 1 a 47), které obsahují i agendu z doby existence obecního úřadu, avšak převažují v nich zápisy z období MNV. Pro snazší orientaci badatelů obsahuje inventární seznam archivu obce i inventární záznamy výše jmenovaných archiválií psané kvůli odlišení proloženým písmem.

Archivní fond Archiv obce Horní Kamenice pořádal roku 1961 Jan Kvídera. Podle záznamů ve spisu o fondu byla roku 1954 provedena vnitřní skartace, bližší informace se však nedochovaly. V roce 2010 zaznamenává PevA úbytek 1 úřední knihy, kterou zpracovatelka archivního fondu MNV Horní Kamenice přesunula do jí inventarizovaného fondu.

Pořádání a inventarizace archivního fondu v roce 2012 vycházely z metodického návodu na pořádání a inventarizaci archivních fondů Archiv obce z 31. ledna 2000 (č. j. AS/1-284/2000) a metodického pokynu ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek z 12. března 2010 (č. j. SOAP/006-0767/2010).

Podle zápisu v evidenci PEvA mělo být v tomto archivním fondu 19 úředních knih, 1 podací protokol a 2 kartony spisů o celkovém rozsahu 0,50 bm. Ve skutečnosti však rozsah činil 0,61 bm a archivní fond obsahoval 20 úředních knih, 1 podací protokol a 2 kartony spisů. Z důvodu přehodnocení významu podle § 17 odst. 3 zákona č. 499/2004 Sb. byla protokolem o vyřazení archiválií z evidence NAD z důvodu přehodnocení významu ze dne 19. listopadu 2012 (č. j. SOAP/010-0723/2012), jenž je uložen ve spisu o fondu, vyřazena kniha evidence zásobování (přídělové lístky, hlášení odběru) z let 1940–1943. Tato kniha obsahovala pouze záznamy o došlých přídělových lístcích, nařízeních okresního úřadu k vedení zásobovací agendy a evidenci odeslaných hlášení odběru – vše zapisováno do kolonek podacího protokolu. Zpracovatelka rovněž provedla přesun dvou knih do archivního fondu Archiv obce Dolní Kamenice (záznam č. j. SOAP/010-0078/2012 z 30. ledna 2012 uložen ve spisu o fondu), jelikož tyto knihy vznikly z činnosti Obecního úřadu Dolní Kamenice. Celkem bylo přesunuto nebo vyřazeno 0,05 bm archiválií z let 1927–1943. Po uspořádání tedy Archiv obce Horní Kamenice obsahuje 17 úředních knih, 1 podací protokol a 3 kartony spisů o celkovém rozsahu 0,55 bm.

Jazykem většiny dochovaných archiválií je čeština, některé archiválie jsou česko-německé.

Během uložení archivního fondu ve Státním okresním archivu Domažlice nebyly na archiváliích prováděny žádné restaurátorské ani konzervátorské zásahy a jejich fyzický stav lze označit za dobrý.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Archivní fond Archiv obce Horní Kamenice poskytuje informace k politickým, hospodářským, sociálním a správním dějinám obce.

Informace o fungování obecní samosprávy i všeobecném dění v obci v období 1935–1945 obsahuje kniha protokolů z jednání obecní samosprávy (inv. č. 1). Další zdroj informací o událostech v obci od roku 1924 představuje obecní kronika, která se nachází v archivním fondu Místní národní výbor Horní Kamenice.

Ve větší míře se zachovaly knihy a spisy týkající se vojenských záležitostí (inv. č. 6–9 a 26), které lze využít pro demografické či genealogické bádání, stejně jako archiválie inv. č. 3, 4 a 12.

Vzhledem k tomu, že do roku 1919 spadala pod Horní Kamenici jako osada Dolní Kamenice, obsahují knihy inv. č. 4, 5 a 6 i informace týkající se obyvatel Dolní Kamenice.

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a zpracování archivní pomůcky

Archivní fond Archiv obce Horní Kamenice uspořádala a archivní pomůcku zpracovala ve Státním okresním archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně v lednu 2012 Jana Hrušková.

V Horšovském Týně dne 19. listopadu 2012

Jana Hrušková

Seznam použité literatury a pramenů

ČADKOVÁ, Iva, ZAHRADNÍKOVÁ, Magda. *Berní rula 25 : díl III. kraj Plzeňský*. Praha : Státní ústřední archiv, 2003.

EDL, Jan. Přehled změn v územní organizaci politické správy v letech 1928–1948. *Paginae Historiae : Sborník Národního archivu v Praze*, 2006, roč. 14, s. 485–546.

Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005, I. díl. Praha : Český statistický úřad, 2006.

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, JANÁK, Jan, DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích : od počátků státu po současnost*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2005.

KÜMPEL-STAŇKOVSKÝ, Bohuslav. *Staňkovsko*. Staňkov, 1940.

LIEBSCHER, Karl. *Der politische Amtsbezirk Bischofteinitz*. Bischofteinitz, 1913.

MARTÍNEK, Zdeněk. Archiv obce : příspěvek k vymezení a charakteristice archivního fondu. *Archivní časopis*, 1999, roč. 49, zvláštní příloha.

PROFOUS, Antonín. *Místní jména v Čechách : jejich vznik, původní význam a změny. II. díl – CH–L*. Praha : Česká akademie věd a umění, 1949.

PROCHÁZKA, Zdeněk, KONDRYS, Antonín. *Horšovskotýnsko : historicko-turistický průvodce č. 9*. Domažlice : Nakladatelství Českého lesa, 1998.

Orts-repertorium für das königreich Böhmen. Praha : Statthaltereibuchdruckerei, 1886.

Průvodce po archivních fondech : svazek 3. Státní oblastní archiv v Plzni. Praha : Archivní správa ministerstva vnitra, 1976.

Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850–1970. Praha : Federální statistický úřad, 1978.

SOMMER, Johann Gottfried. *Das Königreich Böhmen : Statistisch-topographisch dargestellt. VII. Band, Klattauer kreis*. Praha : J. G. Calve, 1839.

Statistický lexikon obcí v Republice československé : I. Čechy. Praha : Státní úřad statistický, 1924.

Statistický lexikon obcí v Zemi české. Praha : Orbis, 1934.

Tereziánský katastr český, svazek 2. Praha : Archivní správa Ministerstva vnitra, 1966.

TRAJER, Johann. *Historisch-statistische Beschreibung der Diöcese Budweis*. České Budějovice, 1862.

Zákoník zemský pro Čechy : ročník 1920, částka XVII. z 15. prosince 1920.

Seznam použitých zkratk

AO	archiv obce
AP	archivní pomůcka
bm	běžný metr
č. kat.	číslo katastrální
EL	evidenční list
inv. č.	inventární číslo
MNV	místní národní výbor
NAD	Národní archivní dědictví
ř. z.	říšský zákoník
SOA	státní oblastní archiv
z. z.	zemský zákoník

Inventární seznam

I. KNIHY**1. Knihy všeobecné správy obce**

1	Protokoly ze schůzí obecní rady, finanční a lesní komise, místního národního výboru, rady MNV	1935–1945 (1951)	K 1
	<i>Zápisy ze schůzí obecního zastupitelstva a pléna MNV</i>	1936–1957	MNV H. Kamenice
2	Protokoly ze schůzí stavební komise	1928–1945 (1948)	K 2
3	Evidenze vydaných domovských listů, pracovních knížek, vysvědčení zachovalosti, osvědčení o národní spolehlivosti	1908–1945 (1949)	K 3
4	Evidenze přechodně pobývajících v obci, přihlášení a odhlášení trvalého pobytu v obci	1903–1945 (1954)	K 4

2. Evidenční knihy agendy bezpečnosti a veřejného pořádku

5	Trestní protokol	1877–1945 (1949)	K 5

3. Knihy evidence ve věcech spolupůsobení ve státních záležitostech

6	Domobranecký seznam (ročníky 1848–1894)	[1880]–1926	K 6
7	Domobranecký seznam (ročníky 1870–1934)	[1901]–1945 (1947)	K 7
8	Přihlašovací kniha neaktivního mužstva	1913–1931	K 8
9	Ohlašovací kniha o pobytu mužstva v záloze a na trvalé dovolené	1928–1945 (1946)	K 9
10	Parcelní protokol	1902	K 10

4. Ostatní knihy

	<i>Kronika obce</i>	1924–1966	MNV H. Kamenice

II. SPISOVÝ MATERIÁL**A. Podací protokoly**

11	Podací protokol	1939–1940	R 1

B. Spisy**1. Obec a její správa**

12	Evidenze obyvatel, domovské právo	1901–1944	N 1

<u>Inv. č.</u>	<u>Obsah</u>	<u>Časový rozsah</u>	<u>Evid. jedn.</u>
13	Volební záležitosti (volba obecního představenstva)	1870	N 1
14	Obecní zaměstnanci (revírník, lesník, hajný)	1931	N 1
2. Správa obecního majetku			
15	Obecní pozemky a budovy (pozemnostní archy, pronájem pozemků, přiděl hájovny)	[1901]–1941	N 1
3. Péče o bezpečnost a pořádek			
16	Trestní záležitosti (trestní listy)	1908–1945	N 1
17	Stavební záležitosti (regulační plán parcely č. kat. 417, stavby čp. 6–91, cvičiště Sokola)	1929–1942	N 1
18	Zřízení hospodářské vodní nádrže	1936–1938	N 1
19	Regulace Srbského potoka a jeho přítoků a meliorace přilehlých luk	1907–1931	N 2
4. Péče o veřejné ústavy a zařízení			
20	Školství (výběr místa pro novou školní budovu)	1924–1932	N 2
21	Církevní záležitosti (rozšíření hřbitova ve Staňkově Vsi)	1937	
5. Spolupůsobení ve státních záležitostech			
22	Daňové záležitosti (daň pozemková včetně stanovení obecních přírážek k dani pozemkové)	1930–1943	N 2
23	Katastrální záležitosti (knihovní pořádek, změna hranic po rozloučení obcí Krchleby a Staňkov Ves, rozdělení parcel včetně geometrických plánů)	1917–1941	N 2
24	Vodoprávní záležitosti (schválení jezu Karlu Holubovi)	1931	N 2
25	Zemědělství	1916–1942	N 2
26	Vojenské záležitosti (seznamy odvodem povinných ročníky 1869–1920)	1890–1939	N 3
III. ÚČETNÍ MATERIÁL			
1. Účetní knihy			
27	Hlavní kniha	1935–1937	K 11
28	Hlavní kniha	1939–1940	K 12

<u>Inv. č.</u>	<u>Obsah</u>	<u>Časový rozsah</u>	<u>Evid. jedn.</u>
29	Hlavní kniha	1941–1942	K 13
30	Hlavní kniha	1943–1944	K 14
31	Pokladní deník	1934–1943	K 15
32	Pokladní deník	1944–1945 (1950)	K 16
33	Likvidační strážka	1941–1945 (1949)	K 17

2. Účetní spisy

34	Účetní závěrky	1940–1944	N 3

Název archivní pomůcky:	Archiv obce Horní Kamenice
Značka fondu:	AO H. Kamenice
Časový rozsah:	1870–1945 (1954)
Počet evidenčních jednotek:	21 (17 úředních knih, 1 podací protokol, 3 kartony)
Počet inventárních jednotek:	34
Rozsah v bm:	0,55
Stav ke dni:	19. 11. 2012
Zpracovatel archivního souboru:	Mgr. Jana Hrušková
Zpracovatel archivní pomůcky:	Mgr. Jana Hrušková
Počet stran:	13
Počet exemplářů:	4
Schválil:	Mgr. Radka Kinkorová

dne 19. 11. 2012 č. j. SOAP/010-0726/2012